

?L'esperit del temps

«Eren intel·ligents i cultes, però es van deixar arrossegar pels aires del moment, sense ètica ni consciència»

Quan vaig començar Biologia a la Universitat de Barcelona, als anys vuitanta del segle passat, l'etologia, l'estudi del comportament animal, estava moda. Un nombre ingent d'alumnes, fora de les activitats reglades, assistíem a moltes conferències i cursos de comportament de les abelles, les formigues, els dofins, primats, ocells. Tothom volia esdevenir etòleg.

El seu màxim exponent era un Premi Nobel austríac, Konrad Lorenz (Viena, 1903 - Altenberg, 1989). Metge i naturalista, era una referència en etologia que s'havia fet molt popular: d'aspecte afable, d'avi savi, inseparable de les seves oques "imprintades" des de ben petites, que el seguien per tot arreu, convençudes, a parer seu, que ell era la seva mare. Per als estudiants, Lorenz era un ídol, que també es va implicar en la lluita per a la conservació del medi, contra la competència comercial i el creixement barat.

Potser era fruit del temps... El biòleg i escriptor valencià, Martí Domínguez, aporta un contrapunt a la seva biografia. A *L'esperit del temps* (Proa, 2019), la seva darrera novel·la, sense anomenar-lo en cap moment, descriu de manera exquisida una etapa de la joventut de Konrad Lorenz, quan va participar, com altres acadèmics, en els crims nazis. Va observar que els animals híbrids manifestaven la part "pitjor" de cada raça; el nazisme va aplicar aquest fet a la seva idea de raça ària i d'extermini. Va posar les seves investigacions al servei de la política, convertint-se en un puntal de les teories que fonamentaven les pràctiques nazis.

Per la seva participació activa als programes de "depuració racial" a Polònia, va contribuir a dur moltes persones, considerades "híbrides" i "inferiors", als camps d'extermini. És un cas, no l'únic, de Premi Nobel genocida. Domínguez cita altres personatges d'aquell període (Fritz Knoll, botànic; Hildegard Hetzer, psicòloga infantil; Rudolf Hippius, psicòleg racial; Kurt Stavenhagen, filòsof), la majoria dels quals, després d'uns anys d'ostracisme a la fi del conflicte, van tornar al primer pla acadèmic.

Per tot plegat, em preguntava quin seria l'esperit del nostre temps. Menystenir les condicions dels que treballen (o voldrien treballar) a les nostres fàbriques i llars, procedents de països en guerra o amb crisis climàtiques de primera magnitud. Donar altaveu a populismes i menystenir altres idees, llengües, cultures. Consumir combustibles fòssils mentre els podem pagar, minimitzant l'escalfament global, l'increment d'aiguats i llevantades, i la pujada progressiva del nivell de la mar. Adquirir productes que generen residus d'un sol ús i fer ben poc per reciclar-los. Considerar que la pèrdua de biodiversitat, a l'Amazònia i aquí, no és cap problema banal. I que ens corglaci que una adolescent ens digui, sense matisos: els pares discuteixen el final de "Joc de trons" mentre el planeta es crema (Greta Thunberg; Estocolm, 2003).

No es pot dir que els protagonistes de la novel·la de Martí Domínguez no fossin persones intel·ligents ni cultes, però es van deixar arrossegar pels aires del moment, sense ètica ni consciència. L'autor acaba dient: "L'esperit del temps a voltes és un vel que et poses per no enfrontar-te a certes coses". Això també em fa pensar en els acords antiimmigració de la Unió Europea, a qualsevol preu, amb els governs de Turquia, Líbia i el Marroc. I en el Pacte verd europeu i el nou acord pel clima de la Unió Europea: esperem que vagin de veres i no siguin cortines de fum abans de topar de cap amb la crisi global que ens espera a la cantonada.